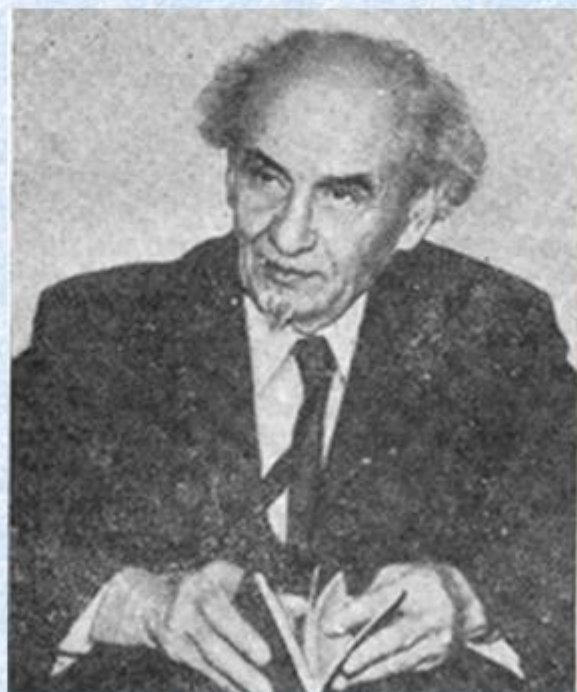

**Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Наукова бібліотека**

«Фундатор вітчизняної психологічної науки»

Інформ-досьє до 120-річчя від дня народження Г. С. Костюка

Суми 2019

Костюк Григорій Сирович

(1899–1982)

український психолог,

доктор психологічних наук, професор,

дійсний член Академії педагогічних наук.

Важливим явищем у науковому житті України в середині ХХ ст. стала публікація (1939) першого підручника з психології для педагогічних вузів за редакцією Г. С. Костюка.

Він написав до нього передмову і 16 із 20 розділів, що розкривають історію розвитку, сучасний стан і методи психологічної науки, проблеми людської свідомості і процесу мислення, питання психічних властивостей особистості.

В цей же період він домагається створення окремого науково-дослідного інституту психології в місті Києві.

Під його керівництвом інститут психології України став визнаним центром теоретико-методологічних і прикладних досліджень психологічних проблем мислення та інтелектуальних здібностей керівництва психічним розвитком особистості, професійного самовизначення молоді, творчості тощо.

Вчений зробив значний внесок у розв'язання актуальних проблем психології, зокрема онтогенезу людської психіки, ролі спадковості, середовища і виховання в психічному розвитку дитини, а також у розв'язання більш часткових питань, що стосуються сутності процесу розуміння, формування в дітей-дошкільників поняття про число, природи і розвитку здібностей, шляхів забезпечення розвиваючого і виховуючого навчання, психології програмованого навчання, формування особистості та ін.

Багато уваги вчений приділив аналізу історії розвитку психології, зокрема, вікової та педагогічної.

Праці Г. С. Костюка відіграли помітну роль у виробленні наукових позицій вітчизняної психологічної науки з цілої низки кардинальних проблем, насамперед тих, які стосуються природи психіки, закономірностей психічного розвитку, шляхів керівництва становленням особистості тощо.

Чільне місце в науковій спадщині вченого посідають дослідження закономірностей психічного розвитку дитини.

Педагогічні впливи мають сприяти розв'язанню в потрібному для суспільства напрямку внутрішніх суперечностей суб'єкта і водночас виникненню нових, оскільки без них неможливий подальший розвиток.

Вчений постійно підкреслював, що розвиток не може бути без навчання, а досягнення, з якими діти приходять до кожного нового етапу їх розвитку, визначаються не просто віком, а насамперед тим, чому і як вони навчаються на кожному віковому етапі.

Водночас учений наголошував, що розвиток не зводиться до нагромадження навчальних надбань, до засвоєння людського досвіду.

За Г. С. Костюком, вплив навчання на розвиток залежить від вікових та індивідуальних особливостей дітей, які зумовлюються не лише попереднім навчанням, а й рівнем зрілості організму, індивідуальними особливостями нервової системи.

Він вважав, що навчання по-різному впливає на розвиток залежно від його змісту і методів, від того, як воно приводить у дію сили учнів. Навчання може мало сприяти розвитку, а часом і гальмувати його. Так, догматичне навчання, що зводиться до зазубрювання готових істин, не тільки не просуває дітей уперед у їх розумовому розвитку, а навпаки – затримує його. Лише те навчання, яке активізує і формує розумову діяльність учнів, активно сприяє їх розвитку, прискорює його, розширює їх пізнавальні можливості.

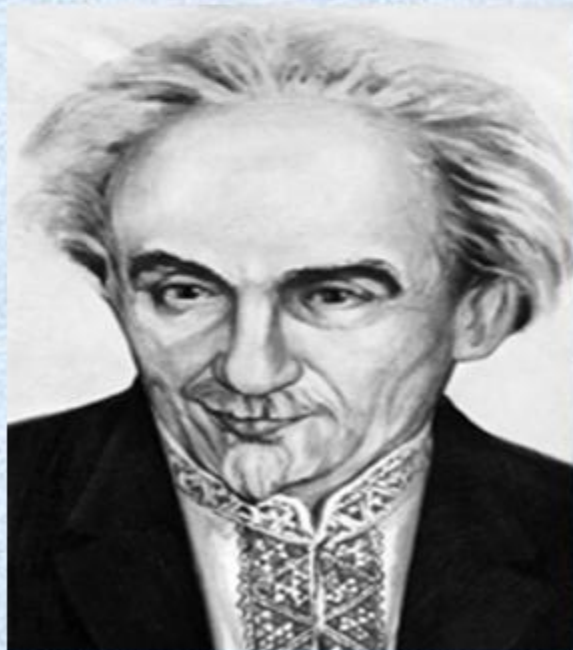

Розкриваючи взаємозв'язок навчання і психічного розвитку, у своїх працях Г. С. Костюк показав, що кожен із цих процесів створює передумови для успішного перебігу іншого.

Поряд із тим, воно спирається не лише на те, що вже досягнуто дитиною впродовж її розвитку, а й на її потенційні можливості, які, на переконання вченого, завжди ширші від їх реалізації.

Розвивальна функція навчання реалізується лише за певних умов, які створюються побудовою самого змісту навчання, організацією навчального процесу, активними його методами, за яких учень є не тільки як об'єкт, а і як суб'єкт навчання, це стосується і виховання.

Дослідження видатного психолога дали змогу сформулювати цілісну концепцію розвитку і становлення особистості на різних етапах онтогенезу. В своїх працях він переконливо довів, що розвиток особистості є результатом діалектичної взаємодії середовища, спадковості й активної діяльності людини

У працях вченого чільне місце посідає проблема здібностей, які він розумів, як «істотні властивості людської особистості, що виявляються в її цілеспрямованій діяльності й зумовлюють її успіх». Учений наголошував на необхідності розрізнення здібностей і фактичного рівня набутих дитиною знань, умінь та навичок, хоча між ними, безумовно, існує взаємний зв'язок.

Здібності до навчання – це потенції особистості, які залежать від знань, умінь та навичок і водночас їх зумовлюють.

Великі заслуги видатного психолога в організації та здійсненні історико-психологічних досліджень.

Григорій Силович Костюк залишив багату творчу наукову спадщину.

Але чи не найціннішим науковим доробком видатного вченого є його наукова школа, учні якої і сьогодні продовжують розвивати думки та ідеї свого вчителя як у стінах заснованого ним Інституту психології, так і в усій країні та за її межами.

Перу вченого належить більше 300 наукових праць.

Основні наукові праці

Вікова психологія [Текст] : підручник / за ред. проф. Г. С. Костюка. – Київ : Радянська школа, 1976. – 268 с.

Костюк, Г. С. Вклад І. П. Павлова в розвиток матеріалістичної психології [Текст] : стенограма лекції / Г. С. Костюк. – Київ, 1951. – 31 с.

Костюк, Г. С. Вчення І. П. Павлова про вищу нервову діяльність і його значення для психології [Текст] / Г. С. Костюк. – Київ, 1950. – 31 с.

Костюк, Г. С. Здібності та їх розвиток у дітей [Текст] / Г. С. Костюк. – Київ : Знання, 1963. – 80 с.

Костюк, Г. С. Здібності та праця людини [Текст] : стенограма публічної лекції / Г. С. Костюк. – Київ, 1950. – 43 с.

Костюк, Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості [Текст] / Г. С. Костюк. – Київ : Радянська школа, 1989. – 608 с.

Костюк, Г. С. Психологічна наука служить практиці [Текст] / Г. С. Костюк. – Київ : Знання, 1967. – 64 с.

Костюк, Г. С. Психологічні погляди В. Г. Белінського [Текст] / Г. С. Костюк. – Київ : Радянська школа, 1949. – 70 с.

Костюк, Г. С. Психологія в середній школі [Текст] : методичні вказівки / Г. С. Костюк. – Київ : Радянська школа, 1948. – 89 с.

Мислення в діяльності молодших школярів [Текст] / [за ред. Г. С. Костюка, Г. О. Балла]. – Київ : Радянська школа, 1981. – 155 с.

На допомогу викладачеві психології в середній школі [Текст] : збірник статей / [за ред. проф. Г. С. Костюка]. – Київ : Радянська школа, 1953. – 182 с.

Нариси з історії вітчизняної психології кінця ХІХ і початку ХХ ст. [Текст]: збірник статей / [за ред. проф. Г. С. Костюка]. – Київ : Радянська школа, 1959. – 291 с.

Професійна орієнтація і консультація молоді [Текст] : збірник матеріалів / [под ред. Г. С. Костюка]. – Київ : Радянська школа, 1966. – 163 с.

Психологічні питання поліпшення якості уроку [Текст] : збірник статей / [за ред. проф. Г. С. Костюка]. – Київ : Радянська школа, 1959. – 251 с.

Психологія [Текст] : підручник для педагогічних вузів / [за ред. проф. Г. С. Костюка]. – Київ : Радянська школа, 1968. – 568 с.

Психологія програмованого навчання [Текст] / [за ред. Г. С. Костюка, Г. О. Балла]. – Київ : Радянська школа, 1973. – 123 с.

Учебный материал и учебные ситуации: психологические аспекты [Текст] / [ред.: Г. С. Костюк, Г. А. Балл]. – Київ : Радянська школа, 1986. – 143 с.

Костюк, Г. С. Актуальні психологічні питання програмованого навчання [Текст] / Г. С. Костюк // Психологія навчання і виховання: тези доповідей на республіканській психологічній конференції / [за ред. Г. С. Костюка]. – Київ : Радянська школа, 1964.

Костюк, Г. С. Актуальные вопросы обучения и развития младшего школьника [Текст] / Г. С. Костюк // Обучение и развитие младших школьников: материалы Межреспубликанского симпозиума / [под ред. Г. С. Костюка]. – Киев, 1970.

Костюк, Г. С. Выступление на совещание по психологии [Текст] / Г. С. Костюк // Известия АПН РСФСР. – 1953. – Вып. 45.

Костюк, Г. С. Актуальные вопросы формирования личности [Текст] / Г. С. Костюк // Советская педагогика. – 1940. – № 6. – С. 15-39.

Костюк, Г. С. Вводный доклад по проблеме личности в философском и психологическом аспекте [Текст] / Г. С. Костюк // Личность : материалы обсуждения проблем личности на симпозиуме, сост. 10–12 марта 1970 г. в Москве, 1971. – С. 105-116.

Костюк, Г. С. Вчення І. П. Павлова про вищу нервову діяльність – природничо-наукова основа психології [Текст] / Г. С. Костюк // Наукові записки НДІ психології УРСР. – 1952. – Т. 3. – С. 33-90.

Костюк, Г. С. Вчення І. П. Павлова про дві сигнальні системи та його значення для психології [Текст] / Г.С. Костюк // Радянська школа. – 1952. – № 1. – С. 13-21.

Костюк, Г. С. Вчення І. П. Павлова та його значення для педагогічних наук [Текст] / Г. С. Костюк // Радянська школа – 1950. – № 6. – С. 14-20.

Костюк, Г. С. Движущие силы развития и воспитания [Текст] / Г. С. Костюк // Хрестоматия по педагогике. – Москва, 1976. – С. 55-61.

Костюк, Г. С. До проблеми константності індивідуальних інтелектуальних різниць в дитячих групах [Текст] / Г. С. Костюк // Збірник наукових праць науково-дослідної кафедри педології. – Київ, 1930. – Т. 1. – С. 78-146.

Костюк, Г. С. К вопросу о психологических закономерностях [Текст] / Г. С. Костюк // Вопросы психологии. – 1955. – № 1. – С. 18-28.

Костюк, Г. С. Категория задачи и ее значение для психолого-педагогических исследований [Текст] / Г. С. Костюк, Г. А. Балл // Вопросы психологии. – 1977. – № 3. – С. 12-23.

Костюк, Г. С. Некоторые аспекты взаимосвязи обучения и умственного развития [Текст] / Г. С. Костюк // XVIII Международный психологический конгресс. Симпозиум XXXII. Обучение и умственное развитие. – Москва, 1966. – С. 15-31.

Костюк, Г. С. Навчання та розумовий розвиток учнів [Текст] / Г. С. Костюк // Радянська школа. – № 2. – С. 17-25.

Костюк, Г. С. Некоторые вопросы взаимосвязи воспитания и развития личности [Текст] / Г. С. Костюк // Вопросы психологии. – 1956. – № 5. – С. 3-14.

Костюк, Г. С. О взаимоотношениях воспитания и развития ребёнка [Текст] / Г.С. Костюк // Советская педагогика. – 1956. – № 12. – С. 60-74.

Костюк, Г. С. О психологических основах построения рациональных методов программированного обучения [Текст] / Г. С. Костюк // Вопросы программированного обучения. – Киев, 1964. – Вып. 2. – С. 12-21.

Костюк, Г. С. Образ и его отношение к объекту [Текст] / Г. С. Костюк // Философские вопросы физиологии высшей нервной деятельности и психологии. – Москва, 1963. – С. 531-535.

Костюк, Г. С. Основні умови психічного розвитку дитини [Текст] / Г. С. Костюк // Комуністична освіта. – 1940. – № 4. – С. 98-113.

Костюк, Г. С. Поєднання навчання з продуктивною працею – найважливіша умова всебічного розвитку школяра [Текст] / Г. С. Костюк // Радянська школа. – 1960. – № 8. – С. 5-15.

Костюк, Г. С. Про генезис поняття числа у дітей [Текст] / Г. С. Костюк // Наукові записки НДІ психології УРСР. – Київ, 1949. – Т. I. – С. 10-32.

Костюк, Г. С. Про індивідуальний підхід до учнів у навчальній роботі [Текст] / Г. С. Костюк // Комуністична освіта. – 1937. – № 8. – С. 52-64.

Костюк, Г. С. Про предмет і завдання психології [Текст] / Г. С. Костюк // Питання загальної психології : наукові записки / [за ред.: проф. Г. С. Костюка і проф. О. М. Раєвського]. – Київ : Радянська школа, 1956. – Т. IV.

Костюк, Г. С. Про психологічні основи програмованого навчання [Текст] / Г. С. Костюк // Радянська школа. – № 5. – С. 24.

Костюк, Г. С. Про психологію розуміння [Текст] / Г. С. Костюк // Наукові записки НДІ психології УРСР. – Київ : Радянська школа, 1950. – С. 7-57.

Костюк, Г. С. Про роль спадковості, середовища і виховання в психічному розвитку дитини [Текст] / Г. С. Костюк // Праці республіканської наукової конференції з педагогіки та психології / [за заг. ред. проф. Г. С. Костюка]. – Київ, 1941. – Т. II : Психологія. – С. 3-45.

Костюк, Г. С. Проблема развития ребенка в советской психологии [Текст] / Г. С. Костюк // Вопросы психологии. – 1978. – № 6. – С. 23-45.

Костюк, Г. С. Психологические вопросы соединения обучения с производительным трудом [Текст] / Г. С. Костюк // Вопросы психологии. – 1960. – № 6. – С. 3-21.

Костюк, Г. С. Развитие и воспитание [Текст] / Г. С. Костюк // Общие основы педагогики. – Москва, 1967. – С. 139-197.

Костюк, Г. С. Умови психічного розвитку [Текст] / Г. Костюк // Соціальний педагог. – 2007. – № 9. – С. 61-63.

Костюк, Г. С. Учиння І. П. Павлова про вищу нервову діяльність і психологія [Текст] / Г. С. Костюк // Вісник АН УРСР. – 1949. – № 9. – С. 21-34.

Електронні ресурси:

<http://old.dnpb.gov.ua>

<http://www.psyh.kiev.ua>

<http://wiki.library.kr.ua/index.php>

<https://pidruchniki.com>

<http://lib.iitta.gov.ua>

<http://psychology-naes-ua.institute>

<http://nuph.edu.ua>

<http://www.newlearning.org.ua>

<http://ppko-koippo.edukit.kr.ua>

Підготувала

провідний бібліотекар Петренко Т. В.